

*А.А. Мещеряков, канд. екон. наук,
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВНУТРІШНЬОЇ ЕКОНОМІКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Поняття внутрішньої економіки банку є досить новим та несталим у сучасному діловому та науковому вжитку. Частіше можна зустріти такі терміни, як “комерційний розрахунок банку” або “внутрішній господарський розрахунок його підрозділів”. Але комерційний, або господарський розрахунок, є поняттям менш багатобічним та може розглядатися лише як одна із складових внутрішньої економіки.

Економіка банку, як і кожного підприємства, що виготовляє та реалізовує власний продукт, складається, по-перше, з технології виробництва; по-друге, із специфіки продажу (маркетинг); по-третє, з особливостей акумуляції та використання грошових фондів (фінанси) для забезпечення перших двох процесів.

Для банку фінанси є технологією підготовки основної частини його послуг, пов'язаних з перерозподілом грошових коштів в економіці. Тому внутрішня економіка банку – це, в першу чергу, управління фінансами, або технологія формування та використання ресурсної бази.

Ця технологія в банку складається із взаємодії підрозділів, що забезпечують формування пасивів, та підрозділів, що здійснюють використання сформованої ресурсної бази.

Комерційний банк сьогодні розглядається як соціальна система, що складається із взаємозв'язаних частин та організована для досягнення певної мети, важливої для самого підприємства і для суспільства в цілому.

За умови системного підходу акценти зміщуються з побудови ієрархічної піраміди завдань і видів діяльності на розгляд діяльності сукупності всіх підсистем і елементів, їх зв'язку та взаємодії.

Слід зазначити, що існує термін, який найбільш повно охоплює та розкриває систему налагодження взаємодії самостійних та відокремлених підрозділів єдиного підприємства при виконанні його кінцевих цілей та проміжних задач. Це поняття – “організація” – як сукупність методів налагодження оптимальних зв'язків та ефективної взаємодії різнопланових, функціонуючих без безпосереднього особистого контакту, елементів підприємства як системи.

Тому можна говорити про тотожність понять “внутрішня економіка” та “організація діяльності банку”. Взаємодію підрозділів в аспекті технології продажу послуг, поєднання загальних інтересів банку та інтересів його підрозділів через об'єктивну оцінку результатів їх роботи, визначення підходів до калькуляції собівартості та цінову політику, систему матеріального заохочування можна визначити і як внутрішню економіку банку, і як організацію його діяльності.

Ці два поняття однаково вміщують в себе сукупність методів налагодження оптимальних зв'язків та ефективної внутрішньої взаємодії елементів системи.

Внутрішні зв'язки та технологічні ланцюжки, що виникають при формуванні та використанні ресурсної бази банку, визначають принципи побудови його внутрішньої економіки (або організації діяльності).

На сьогоднішній день загальновідомими є дві технології формування та використання ресурсної бази, або моделі управління активами та пасивами – “Загальний фонд коштів” та “Банки всередині банку”. Відповідно до них можливі і два варіанти організації взаємодії та визначення фінансового результату діяльності банківських підрозділів.

Ми дотримуємося позиції, що, незважаючи на єдність ресурсного фонду, напрямки використання різних його джерел за певними категоріями вкладень повинні бути встановлені відповідно до чітких пріоритетів, виходячи з економічної суті операцій, необхідності підтримки ліквідності й рівня ризику.

Знаючи за рахунок яких джерел і в якому обсязі сформовано кожну статтю активу, можна на підставі вартості кожного виду ресурсів визначити відсоткову складову витрат по кожному виду вкладень.

Проаналізувавши обсяги і вартість ресурсів, що використані в активних операціях, можна робити висновки про ефективність даних вкладень – отриману маржу та фінансові результати діяльності підрозділів банку.

За умови використання моделі “Загальний фонд коштів” немає необхідності аналізувати звіт про фактичні відсоткові доходи і витрати. Функціональні підрозділи, що здійснюють активні операції, оплачують вартість пасивів пропорційно обсягу розміщених ними ресурсів у загальному обсязі активів, за винятком недохідної їхньої частини.

Використання різних підходів може суттєво змінити оцінку ефективності діяльності структурних одиниць банку. Але зміна оцінки ефективності діяльності структурних підрозділів банку не може змінити основи побудови його внутрішньої економіки – організації злагодженої взаємодії підсистем банку, у технологічному ланцюжку формування та використання ресурсної бази.

Мещеряков, А.А. Теоретико-практичні підходи до оцінки внутрішньої економіки комерційного банку [Текст] / А.А. Мещеряков // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (9-10 листопада 2006 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2006. – С. 85-87.